

Van: Burgemeester en Wethouders
Aan: Gemeenteraad
Collegevergadering: 27 mei 2025
Domeinvergadering: 10 juni 2025
Portefeuillehouder: Wethouder Fokke
Opsteller: Kyra Fens
E-mail adres: Kyra.Fens@maastricht.nl
Telefoonnummer: 043-3505207
Afdeling: Informatievoorziening en Automatisering
Volgnummer: 52-2025
Registratienummer: 2025.01817
Raadsvergadering: 1 juli 2025
Openbaarheid: Openbaar

Onderwerp

Ontwerpbesluiten toestemmingtoetreding en wijziging inzake gemeenschappelijke regeling (GR)
Historisch Centrum Limburg (HCL)

Samenvatting

De Gemeenschappelijke Regeling Historisch Centrum Limburg (GR HCL) dient te worden gewijzigd. Eén reden hiervoor is dat het Waterschap Limburg en een aantal Zuid-Limburgse gemeenten voornemens zijn tot deze regeling toe te treden per 1 januari 2026. Een tweede reden is dat het Rijk uit de GR HCL zal treden op het moment dat de nieuwe Archiefwet inwerking zal treden. Het college stelt de Raad daarom voor in te stemmen met twee ontwerpbesluiten over de wijzigingen van de GR HCL.

Beslispunten

Ontwerpbesluit I

De gemeenteraad besluit toestemming te verlenen tot:

- toetreding van de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Beek, Brunssum, Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittem, Kerkrade, Landgraaf, Meerssen, Simpelveld, Vaals, Valkenburg aan de Geul en Voerendaal en het dagelijks bestuur van het Waterschap Limburg tot de GR HCL, en;
- wijziging van de GR van het HCL per 1 januari 2026.

Ontwerpbesluit II

De gemeenteraad besluit toestemming te verlenen tot:

- wijziging van de GR van het HCL na inwerkingtreding van de nieuwe Archiefwet en de uittreding van de minister van OCW als deelnemer aan de GR.

1. Aanleiding en bevoegdheden

De gemeente is voornemens om in 2025 een besluit te nemen over:

- I. Instemming met het toetreden van nieuwe deelnemers.
- II. Instemming met het wijzigen van de regeling als gevolg van de voormelde toetreding, en;
- III. Instemming met het nogmaals wijzigen van de regeling nadat de nieuwe Archiefwet in werking is getreden en de minister van OCW als deelnemer van de GR is uitgetreden.

Op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen heeft de gemeenteraad het recht om hieromtrent, indien gewenst, een zienswijze naar voren te brengen en om daarna te besluiten omtrent toestemming.

Stand van zaken

Als gevolg van de in het eerste kwartaal van 2025 doorlopen zienswijzeprocedure, is het proces tot toetreding en wijziging van de regeling van het HCL in een nieuwe fase beland.

Naar aanleiding van de ingekomen zienswijzen, is de ontwerpregeling namelijk aangepast conform het voorstel, zoals dat volgt uit de Reactienota van 10 april 2025 (bijlage 2). Deze reactienota is opgesteld door het bureau Boels Zanders Advocaten en is op 10 april 2025 ambtelijk besproken met de juristen van de gemeenten en het waterschap. In de AB-vergadering van 18 april jl. heeft het algemeen bestuur van HCL positief geadviseerd over zowel de reactienota als het te doorlopen vervolgtraject.

Context

De gemeenschappelijke regeling van het HCL dient aangepast te worden als gevolg van meerdere (aanstaande) wijzigingen. Zo hebben de colleges van B&W van Beek, Brunssum, Eijsden-Margraten, Gulpen-Witter, Kerkrade, Landgraaf, Meerssen, Simpelveld, Vaals, Valkenburg aan de Geul en Voerendaal en het dagelijks bestuur van het Waterschap Limburg kenbaar gemaakt dat zij voornemens zijn om tot de GR HCL toe te treden per 1 januari 2026. Als gevolg van deze toetreding is een wijziging van de GR HCL vereist.

Los van het voorgaande, speelt tevens het volgende.

Inmiddels is bekend dat er ook een wijziging van de Archiefwet zal plaatsvinden. Na inwerkingtreding van deze wijziging van de Archiefwet zal de minister van OCW als deelnemer uit de GR HCL

uittreden. Daarvoor is opnieuw een wijziging van de GR HCL vereist. De wijziging van de Archiefwet vindt zeer waarschijnlijk per 1 januari 2027 plaats.

Nu er binnen een kort tijdsbestek twee besluitvormingstrajecten over het HCL op stapel staan en om onnodige bestuurlijke drukte te voorkomen, is er in samenspraak met het ministerie van OCW voor gekozen om de beide trajecten via één procedure aan de gemeenteraad voor te leggen. De GR waaraan het ministerie van OCW niet langer deelneemt (Ontwerpbesluit II), is zodoende de eindversie. Voor de periode van 1 januari 2026 tot 1 januari 2027 is een zogenaamde overgangsregeling opgesteld. Deze overgangsregeling benadert al zoveel mogelijk de eindversie, maar hierin is de minister van OCW nog als deelnemer opgenomen en vormt de wettelijke grondslag nog de thans geldende Archiefwet 1995.

Zowel de eindversie als de overgangsregeling zijn opgesteld met behulp van advocatenkantoor Boels Zanders. Daarbij is een ambtelijk participatietraject doorlopen waarbij zowel de gemeenten Heerlen en Maastricht en het ministerie van OCW als zijnde de huidige deelnemers als de gemeenten en het waterschap die voornemens zijn toe te treden uitvoerig zijn betrokken.

Gevraagd besluit: verlenen van toestemming

Zoals hiervoor ook is vermeld, wordt gevraagd om toestemming te verlenen tot toetreding van de nieuwe deelnemers als vermeld onder ontwerpbesluit I en wijziging van de GR HCL. Het verlenen van toestemming is noodzakelijk voordat het college kan besluiten tot toetreding en wijziging van de regeling, zo volgt uit artikel 61 leden 4 en 5 van de toepasselijke Wet gemeenschappelijke regelingen. Het is de bedoeling dat de toetreding van de voornoemde colleges en het DB van het waterschap per 1 januari 2026 geëffectueerd kan worden.

De gemeenteraad kan enkel weigeren om toestemming te verlenen wegens strijd met het recht of het algemeen belang. Dat is een zware maatstaf. Ten aanzien van deze weigeringsgronden is van belang dat het voorstel tot toetreding en wijziging van de regeling is voorbereid door een externe jurist met veel kennis over het onderwerp gemeenschappelijke regelingen. Daarnaast zijn de juristen van de gemeenten, het waterschap en het ministerie van OCW uitvoerig betrokken bij het traject, waardoor de weigeringsgrond strijd met het recht is ondervangen. De weigeringsgrond "strijd met het algemeen belang" kan bijvoorbeeld aan de orde zijn als de regeling onvoldoende rechtszeker is of als de mogelijke financiële gevolgen van het voorstel voor het waterschap onvoldoende ondervangen zijn. Ook het – in het geheel – niet en niet gemotiveerd opvolgen van zienswijzen kan een reden zijn om de gevraagde toestemming te onthouden.

Mocht de gemeenteraad besluiten om de toestemming te onthouden, dan kan toetreding - door de nieuwe deelnemers zoals hierboven in ontwerpbesluit I genoemd - tot en wijziging van de GR HCL niet plaatsvinden. Om een dergelijke situatie te voorkomen, zijn de ingediende zienswijzen, zoals ook

volgt uit de Reactienota, dan ook serieus beoordeeld en waar mogelijk in het thans voorliggende voorstel verwerkt.

2. Beoogd effect

Het laten toetreden van de gemeenten Beek, Brunssum, Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittern, Kerkrade, Landgraaf, Meerssen, Simpelveld, Vaals, Valkenburg aan de Geul en Voerendaal en het Waterschap tot de GR HCL met ingang van 01-01-2026. Deze gemeenten en het waterschap hebben aangegeven dat zij voornemens zijn om toe te treden tot de GR HCL. Tijdens het traject voor toetreding heeft er maandelijks overleg plaatsgevonden met deze potentiële toetredende partijen.

3. Argumenten

1.1 Verschillende Limburgse gemeenten en het Waterschap Limburg hebben kenbaar gemaakt te willen toetreden tot de GR HCL

De colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Beek, Brunssum, Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittern, Kerkrade, Landgraaf, Meerssen, Simpelveld, Vaals, Valkenburg aan de Geul en Voerendaal en het dagelijks bestuur van het Waterschap Limburg hebben kenbaar gemaakt te willen toetreden tot de GR HCL per 1 januari 2026. Het grootste deel van deze organisaties heeft op dit moment een dienstverleningsovereenkomst met HCL om diensten van HCL af te nemen.

2.1 De ontwerpregeling is zorgvuldig getoetst op de relevante wettelijke kaders en aangepast naar aanleiding van de ingediende wensen en bedenkingen

Een eerste landelijke modelversie is tot stand gekomen in samenwerking met alle andere Regionaal Historische Centra (RHC's) in Nederland en het Ministerie van OCW, onder begeleiding van een gerenommeerd advocatenkantoor. De lokale versie is tot stand gekomen in samenwerking met hetzelfde advocatenkantoor. Naar aanleiding van de ingekomen wensen en bedenkingen is de ontwerpregeling, die nu voorligt, aangepast conform het voorstel, zoals dat volgt uit de reactienota van 10 april 2025 (bijlage 2).

2.2 Toestemming is noodzakelijk om de GR HCL per 1 januari 2026 te kunnen wijzigen

Het verlenen van toestemming is noodzakelijk voordat het college kan besluiten tot instemming met de toetreding en wijziging van de regeling, zo volgt uit artikel 61 leden 4 en 5 van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De gemeenteraad kan enkel weigeren om toestemming te verlenen wegens strijd met het recht of het algemeen belang. Dat is een zware maatstaf. Ten aanzien van deze weigeringsgronden is van belang dat het voorstel tot toetreding en wijziging van de regeling is voorbereid door een externe jurist met veel kennis over het onderwerp gemeenschappelijke regelingen. Daarnaast zijn de juristen van de gemeenten, het waterschap en het ministerie van OCW uitvoerig betrokken bij het traject, waardoor de weigeringsgrond strijd met het recht is ondervangen. De weigeringsgrond "strijd met het algemeen belang" kan bijvoorbeeld aan de orde zijn als de regeling onvoldoende rechtszeker is of als de mogelijke financiële gevolgen van het voorstel voor het

waterschap onvoldoende ondervangen zijn. Ook het – in het geheel – niet en niet gemotiveerd opvolgen van zienswijzen kan een reden zijn om de gevraagde toestemming te onthouden. Het is de bedoeling dat de toetreding van de voornoemde colleges en het dagelijks bestuur van het waterschap per 1 januari 2026 geëffectueerd kan worden.

3.1 De nieuwe Archiefwet bepaalt dat het Rijk uit de GR HCL treedt

Op dit moment neemt het Rijk deel aan bijna alle RHC's in Nederland, waaronder de GR HCL. Het Rijk heeft kenbaar gemaakt uit de RHC's te treden. De nieuwe Archiefwet regelt onder andere deze uittreding. Concreet betekent dit dat de minister van OCW na inwerkingtreding van de nieuwe Archiefwet als deelnemer uit de GR HCL treedt. Hiervoor is een wijziging van de GR HCL vereist. De inwerkingtreding van de nieuwe Archiefwet is meerdere malen uitgesteld, waardoor de behandeling van de Archiefwet en lagere regelgeving vertraging heeft opgelopen. Dit heeft gevolgen voor de uittreding van het Rijk uit de RHC's. Aanvankelijk werd er van uitgegaan dat het Rijk per 1 januari 2026 zou uittreden. Dit is door de vertraging echter niet meer haalbaar. De nieuwe Archiefwet treedt naar verwachting op 1 juli 2026 in werking. Dit betekent dat het Rijk waarschijnlijk per 1 januari 2027 uit de GR HCL treedt. Daarnaast bevat de nieuwe Archiefwet bepalingen die gevolgen hebben voor de GR HCL, waardoor de GR HCL gewijzigd dient te worden.

3.2 Toestemming is noodzakelijk om de GR HCL per 1 januari 2027 te kunnen wijzigen

Het verlenen van toestemming is noodzakelijk voordat het college kan besluiten tot het wijzigen van de regeling. Dit volgt uit artikel 61 leden 4 en 5 van de Wet gemeenschappelijke regelingen. Zoals vermeld bij argument 2.2, kan de gemeenteraad enkel weigeren om toestemming te verlenen wegens strijd met het recht of het algemeen belang.

Naar verwachting treedt het Rijk per 1 januari 2027 uit de GR HCL. Om de wijziging van de GR HCL als gevolg van de wijziging van de Archiefwet en het uittreden van het Rijk te effectueren, neemt het college in de loop van 2026 een besluit.

4. Kanttekeningen

Niet van toepassing.

5. Financiën

De voorgestelde wijzigingen in de GR hebben geen invloed op de hoogte van de meerjarige bijdrage van Maastricht. In het proces van de nieuwe toetredingen bij HCL is geen initiële storting door de toetreders in bijvoorbeeld de algemene reserve/weerstandsreserve van toepassing. Sinds de oprichting zijn echter door de huidige deelnemers de risico's gedragen en substantiële bedragen betaald aan de GR HCL voor uitvoering van haar taken. Om op een eerlijke manier rekening te houden met de financiële inbreng van de deelnemers in het verleden zijn op hoofdlijnen een aantal zaken bewerkstelligd of in ontwikkeling gezet binnen onder andere het proces van het opmaken van de jaarrekening 2024:

- In de jaarrekening 2024 van HCL is verwerkt: de algemene reserve is conform huidig GR statuut op het niveau gebracht van 10% van de bijdragen van de deelnemers. Het overschot in de reserve is vrijgevallen en betreft een bedrag van € 265.295 (bijlage 6, Jaarrekening HCL 2024).
- HCL heeft over 2024 een rekeningresultaat van ruim € 1,4 miljoen. Een deel van dit resultaat wordt conform voorliggende resultaatbestemming aangewend voor het instellen van een specifieke bestemmingsreserve voor de gemeentelijke partners. Conform lumpsumverhouding met Heerlen wordt een bedrag van € 485.044 toegevoegd aan de bestemmingsreserve Maastricht. Hiermee kunnen specifieke activiteiten voor Maastricht worden bekostigd.
- Voor het bepalen van de reservepositie per 31 december 2025 en het daarbij trekken van een streep waarbij alle op die datum opgebouwde reserves, voorzieningen en openstaande verplichtingen ten gunste of ten laste van de huidige deelnemers komen en alle na die datum op te bouwen reserves, voorzieningen en verplichtingen ten gunste of ten laste van de gezamenlijkheid van de deelnemers per 1 januari 2026, is een memo opgesteld met daarin een eerste vorm van uitgangspunten en inzichten (bijlage 7). Deze memo en daarin opgenomen uitgangspunten dienen in 2025 verder geconcretiseerd te worden.

Voor het inzicht geven in de gewijzigde situatie vanaf 2026 heeft HCL een Ondernemingsplan 2026 (bijlage 5) opgesteld met daarin een exploitatiebegroting inclusief meerjarenraming. Het Ondernemingsplan 2026 van HCL is in het kader van toetreding / uittreding gebaseerd op de aannames:

- Toetreding 11 gemeenten en het Waterschap Limburg per 1 januari 2026.
- Uittreden Rijk per 1 januari 2027.

Voor verdere details van de financiële vertaling van de toetreding (exploitatiebegroting) en het rekening houden met de financiële en inhoudelijke inbreng verwijzen wij naar de bijlagen.

6. Vervolg

De planning van het vervolgtraject ziet er concreet als volgt uit:

Tijdlĳjn	Procedurestap
<i>Mei – Juli 2025</i>	Toestemmingsprocedure bij de Raden van de toetredende gemeenten, Raden van Maastricht en Heerlen en het Algemeen Bestuur van het Waterschap.
<i>September 2025</i>	Ondertekend collegebesluit tot instemming met de toetreding tot GR HCL en ondertekende wijzigingsregeling.
<i>Oktober – December 2025</i>	Voorhangprocedure bij het Rijk.
<i>1 januari 2026</i>	• Toetreding door nieuwe deelnemende partijen tot en wijziging van GR HCL na publicatie daartoe door het Rijk

	en de gemeente Maastricht (zetel GR HCL (Ontwerpbesluit I).
In 2026	Collegebesluit tot wijziging van de GR HCL als gevolg van wijziging Archiefwet en uittreding Rijk.
1 januari 2027	Inwerkingtreding – na publicaties daartoe door het Rijk en gemeente Maastricht - wijziging GR HCL (Ontwerpbesluit II).

7. Communicatie

Het HCL en het betrokken advocatenkantoor worden via de accounthouder van HCL op de hoogte gehouden met betrekking tot de voortgang van het bestuurlijke proces.

8. Bijlagen

Bijlage 1 Raadsbesluit

Reactienota

Bijlage 2 Reactienota Boels Zanders d.d. 10 april 2025

Bijlage bij Ontwerpbesluit I:

Bijlage 3.1 Ontwerpwijzigingsregeling na zienswijzen (wijzigingen tussen huidige GR en overgangsregeling)

Bijlage 3.2 Ontwerp GR HCL – overgangsregeling (1 januari 2026)

Bijlage bij Ontwerpbesluit II:

Bijlage 4.1 Wijzigingsregeling na zienswijzen (wijzigingen tussen overgangsregeling en uiteindelijke regeling)

Bijlage 4.2 Ontwerp GR HCL na zienswijzen – uiteindelijke regeling (1 januari 2027)

Bijlage 5 Ondernemingsplan 2026 GR HCL

Bijlage 6 Jaarrekening 2024 GR HCL

Bijlage 7 Memo inzicht in reservepositie HCL per 31 december 2024

Burgemeester en Wethouders van Maastricht,

De Secretaris,

G.J.C. Kusters

De Burgemeester,

W.A.G. Hillenaar

Raadsbesluit

Bijlage 1

DE RAAD DER GEMEENTE MAASTRICHT,

gezien het voorstel van Burgemeester en Wethouders d.d. 27 mei 2025, Afdeling Informatievoorziening en Automatisering, registratienummer 2025.01817;

BESLUIT:

Ontwerpbesluit I

De gemeenteraad besluit toestemming te verlenen tot:

- toetreding van de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Beek, Brunssum, Eijsden-Margraten, Gulpen-Wittern, Kerkrade, Landgraaf, Meerssen, Simpelveld, Vaals, Valkenburg aan de Geul en Voerendaal en het dagelijks bestuur van het Waterschap Limburg tot de GR HCL, en;
- wijziging van de GR van het HCL per 1 januari 2026.

Ontwerpbesluit II

De gemeenteraad besluit toestemming te verlenen tot:

- wijziging van de GR van het HCL na inwerkingtreding van de nieuwe Archiefwet en de uittreding van de minister van OCW als deelnemer aan de GR.

Aldus besloten door de raad der gemeente Maastricht in zijn openbare vergadering van 24 juni 2025.

de griffier,

de voorzitter,